

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB, ILICA BROJ 31 III. KAT.
 RUKOPISI SE NE VRAĆAJU.

PRETPLATA: GODIŠNJE K 60.—, POLUGOD. K 30.—, ČETVRTGO
 K 15.— POJEDINI BR. 2 K. IZLAZI TRI PUT MJESEČNO.

Palestina — židovska narodna domaja.

Vodstvo cionističke organizacije otposlalo je Savezu cionista Jugoslavije ovaj telegram:

LONDON, 25. aprila 1920.

Reuterov verbalni izvještaj iz San Rema od subote (24. aprila) javlja, da je konferencija zaključila, da se poprimi (the incorporation of) Balfourova deklaracija u mirovni ugovor s Turskom, koji će sadržavati ustanovu, po kojoj će Palestina postati narodna domaja židovskoga naroda bez povrede prava Arapa.

Daljnji izvještaj „Exchange and telegraph agency“ od istoga dana priopćuje, da je vrhovno vijeće podijelilo mandat za Palestinu Velikoj Britaniji prepuštajući Franceskoj i Velikoj Britaniji, da urede pitanje granica.

Jednako je zaključeno, da statut, koji će da izradi Velika Britanija za Palestinu, ima da sadržaje ustanove (clauses) u pogledu osnutka narodne domaje za Židove (national home for the Jews) u saglasju s deklaracijom Mr. Balfoura.

Zaštita religijskih zajednica, koju je dojako izvršavala Franceska, povjerit će se za buduće predstavnicima dotičnih zajednica.

Pitanje čuvanja svetih mjesta uredit će se u kratko vrijeme. Red Franjevaca zahtijevao je, da se ustanovi posebna komisija, koja će ispitati njegovu stvar.

Ovdje u Londonu vlada neizrecivo oduševljenje. Sa zgrada cionističke organizacije lepršaju zastave, prostorije su urešene cvijećem. Veliki proslavni miting upravo je otpočeo.

Ovu zvaničnu vijest saopćili smo cionističkim federacijama cijeloga svijeta. Daljnje vijesti slijede.

Šaljemo Vam najtoplije bratske čestitke u povodu ovoga istorijskoga događaja u životu židovskoga naroda.

CIJONISTIČKA EGZEKUTIVA.

ZAGREB, 26. APRILA 1920.

MJESNIM CIJONISTIČKIM ORGANIZACIJAMA!

Požrtvojni i neumorni rad cionističkih vodja uz saradnju ogromnog broja vjernih pregovora oko postizavanja ideala židovskoga naroda urodio je velikim uspjehom:

ŽIDOVSKA NARODNA DOMAJA U PALESTINI GARANTOVANA JE!

Prožeti čvrstom vjerom u moć pravedne stvari nasmogli su gigantsku snagu, da — prkoseći svim vanjskim i unutarnjim zaprekama i poteškoćama — muževno i uporno prosljede trnoviti put k žudjenom cilju jednog kroz vijekove napaćenog naroda, da mu izvojshte mogućnost izlaza iz tmurne sadašnjosti u svijetliju, sretniju budućnost. —

Zaključci konferencije u San Remu u pogledu stvaranja javno-pravno osigurane domaje za židovski narod u Palestini ispunit će srca svijesnih Židova u cijelome svijetu duboko osjećanim zadovoljstvom i veseljem.

Teška odgovornost, što su je u odlučnim danima nosili vodje cionističkog pokreta i prelazi ovim časom na židovski narod. On će imati da dokaže svoju punoljetnost pred kulturnim svijetom i iskupiti povjerenje, kojim su ga susretale vlasti.

Namiće se dužnost svakom svijesnom Židovu, da pokaže puno shvaćanje za veliku važnost ovog istorijskog momenta, te da u moralnom i materijalnom pogledu doprinese što više može za doličnu proslavu velikog uspjeha židovskog naroda.

Pozivamo stoga sve mjesne cionističke organizacije, da — čim to prilike dopuste — sazovu svečane skupštine, da prirede svečane službe božje i da tim zgodama pozovu sveukupno židovstvo na krajni napon požrtvornosti za financijske instrumente, koji služe za obnovu stare domaje našega naroda.

SAVEZ CIJONISTA JUGOSLAVIJE. RADNI ODBOR

Dr. IVAN JACOBI, predsjednik

R. HERZER, tajnik.

Domaja židovskog naroda.

Dvije tisuće godina jedan cijeli narod je čekao na jedan čas. Život njegove duše, u časovima najvećih bolova i najčišće čežnje, što se radjalo iz tih bolova, nije sastojao ni u čem drugome, no u tom, da mu oči ugledaju prag pradavne otadžbine. Jest, duboka religija ležala je u toj čežnji. Bilo je perijoda i bilo je obamrlih koljena, u kojih od te religije preostade samo molitva usnica. Ali uvijek iznova jedina je iskra nade, čas varava, čas istinska provalila iz pradubina duše, potpaljivala tu čežnju do plamena, koji je buktio i učinio, da je narod, koga zovu narodom mozga, do bezumlja zapao u frenetičku ekstazu.

Ova je čežnja napokon dobila svoju političku formu u cijonizmu. I varaju se oni, koji sudeći po spoljašnjim momentima svjadjaju taj naš cijonizam na spoljašnje negativne uzroke. Možda ni mi sami nijesmo sebi bili uvijek svijesni, da u tome političkome cijonizmu, koji u zemlju otaca šalje kemičare, agronome, inženjere, bankare i liječnike, i skuplja statističke podatke i znanstveni materijal, živi u preobraženoj formi jedna praduboka čežnja, ista kao prije tisuću godina, ista, s kojom su oci polazili u Babilon, ista, s kojom su se od bujnih obala babilonskih voda vraćali u razoreni dom, da ga obnove znojem i krvlju.

I evo: Ovaj čas, kad smo iz San Rema dočuli vijest o garancijama za obnovu naše domaje, dešava se u isti mah, kad ponajbolji naši pioniri i pionirke krvlju posvetiše svoju golemu ljubav prema grudi, koju su se spemali, da je obnove. Drukčije nego pasivne žrtve pogroma osjećamo tu vrelu krv naše braće i sestara. Heroika nam buči u ušima i mi osjećamo, svaki pojedini od nas, nešto od veličine, veličine u najčišćem i najjetskijem smislu, koja evate u ovoj žrtvi naše rodjene krvi.

Mišljamo i govorismo, da će zemlja biti naša samo onda, ako je sebi osvojimo svojim radom. Ne željamo bojeva ni krvi, bijasmo na polazu u zemlju kao nosioci mira, kulture, procvata. Ali spremni, da je natopimo i krvi! Osjećamo, da od davnih davnina nosimo u sebi pravo na tu zemlju. I prije no što smo istupili politički sa svojim zahtjevima, stvarali smo u toj zemlji oaze njezina procvata, kulture i civilizacije. Drugi su u toj zemlji u najboljem slučaju poštivali nekoliko svetih mjesta; još drugi niti su je voljeli ni poštivali, već su je eksploatirali, dok nije pusta i jalova klonula — mislio si: za uvijek. Tek mi zaokupljasmu tu zemlju cijelu jednom velikom ljubavi, ljubavi, koja je jedina kadra, da u čistoći oplodjuje, preporadja, obnavlja. I mi smo po tome znali, da je u toj ljubavi jedno neodoljivo pravo i nitko da nam ga ne bi smio osporavati.

Ipak su nam i to pravo osporavali kroz duge i teške vijekove, kroz vijekove, u kojima je naše pravo bilo, da budemo proganjani i da živimo u neprekidnom duševnom maranstvu. Pa i sad, kad je cijonizam u političkoj formi obnovio zahjev, kojemu je vrelo u religiozitetu jedne velike ljubavi — i sad stadoše mudri dokazivati, da nemamo prava na tu zemlju, mudri, kojih nažalost i prekoviše ima i u našim rodjenim redovima. Kao da ima jačega prava od onoga, koje proizlazi iz jedne jake etske ljubavi, iz težnje ponosa za rehabilitacijom

jednoga prežtenoga naroda, iz jake volje za stvaranjem kulturnih vrednota na kulturno jalovu tlu, a u želji za bratskim harmonijskim uskladjivanjem nacijske individualnosti sa općim svečovječanskim ciljevima!

Ali ne mi tek, već u prvom redu svijet čija je istorija puna zločinstava protiv jednoga naroda, koji je svijetu dao biblijske neprolazne vrednote i preporoditelje, morao je jedamput spoznati svoju čudorednu dužnost, da se prema nama rehabilitira.

Intrige, huckanja i pakost ujediniše se, kako bi osujetile dolazak toga časa. Još jednom probudiše se dobro poznati i još bolnije osjećani varvarski instinkti jednoga svijeta, ugrezla u krvi, od koje se još nije opirao. Ne, još nije ovaj svijet dozrio za spoznaju pravde! Još se kidaju od tijela mnogih naroda njegovi udovi i silom prikalamljuju na tuđa, prezasićena i nezasićena nacijska tjelesa. Je li čudo, da smo mi, gledajući to, na mahove klonuli u svojim nadama? Ali što je Weizmann kazao, to su svi najbolji u židovskome narodu osjećali: došlo što mu drago, židovski će narod doći u Palestinu.

Vijest, koja je na čelu ovoga lista, znači objavu ostvarenja cilja našega naroda. Može li itko drugi da shvati radost, koja obladava jedan narod gotovo do bola, kad je dočekao čas, koji za nj znači oslobodjenje ne tek narodno, nego prvi puta nakon mnogih vijekova oslobodjenje u čisto čovjštvo? Lepršaju nam slobodno zastave naših čustava, kako nijesu nikad još lepršale. Koliko ih je bilo na dan 25. aprila, kad je kabel iz Londona po cijelome svijetu javljao židovstvu vijest iz San Rema, kojima je ta vijest potresla grudi, te je odušak njegovih čustava bio jako, bolno osjećanje, za koje sebi nijesu bili svijesni, da je ono u istinu jedna prenapetost sreće.

I opet je naša vjera ona, koja zadahnjuje ovu vijest veličinom. U San Remu dane su našem narodu mogućnosti. Djelo, zgrade, bit će čin naših ruku, kojima će upravljati naša vjera u sebe.

Nije li ta vjera već na umoru? Mi, mi sami zadahnuli smo joj nov život probudjene duše našega naroda. I za to mi znamo da smo sebi izvoštili pravo, da vjerujemo u svoju vjeru, u zvijezde na nebu naših srdaca.

Jedan jaki osjećaj trumfa prolazi našim dušama, San Remo mu je samo povod; uzrok mu je u baštini, što ju je jedan narod ponio sa sobom u rasulo, da je čuva do časa, kad se rasplamtj iskra zasuta pod kamenom hrama.

Vrela krv naših pionira u Palestini, koju je upila zemlja odavna žedna ljubavi, procvast će novim cvatom, kad vrela krv cijeloga naroda bude svakoga njezina sina uzbudila do najvećih napona svih, duševnih i materijalnih, stvaralačkih energija.

U ovome svečanome času, kad se kucaji srdaca jednoga cijeloga naroda pospješije u istome taktu po vasejelome svijetu od triumfalnoga zanosa jednoga od najvećih istorijskih momenata u njegovu životu, najvećega nakon dvije tisuće godina: u ovome času namiće nam se svom snagom spoznaja:

Mi, mi sami izgradit ćemo svoju narodnu domaju!

Nije li tako, braćo u Israelu?

Aleksandar Licht.

Za obnovu Palestine.

Pustite, Židovi, časak Šabat u vaše duše! Jer židovskom je narodu svanuo u San Remu veliki istorijski Šabat. Pala je odluka: Engleska dobiva mandat nad Palestinom pod uvjetom, da obezbijedi osnutak narodne domaje za židovski narod u Erec Jisraelu.

Znate li, što to znači, sinovi naroda, koji je kroz dva tisućljeća lutao kao beskućnik od nemila do nedraga?

Stvorene su političke garancije, da i Židovi napokon opet dobiju svoju narodnu domaju, gdje će slobodno živjeti svojim narodnim životom u punoj svijesti svoje narodne punovrijednosti i jednakopravnosti.

Neizmijerna je vrijednost ove političke činjenice. Židovski će narod punim pravom pobjedu u San Remu brojiti medju najsvjetlije svoje istorijske dane. I ne samo sa stajališta svojih narodnih interesa. Nego jednako za prava i oslobodjenje čovjeka i naroda.

Razumljiva je zato golema radost, koja je elementarnom snagom zahvatila cijeli židovski narod na prvu vijest o pobjedi u San Remu. Lepršaju zastave na mitingima i u sinagogama govori se o važnosti časa, a kuće su pune pjesme i radosti. Šabat i Pesah zajedno.

Naša toliko ispaćena generacija trebala je i zavrijedila ovaj veliki čas oslobodjenja. I zato ne ćemo, da ovu radost ma čime oslabimo. Radujte se Židovi, radujte se.

Uprava židovskoga narodnoga fonda sudjeluje u ovoj općoj židovskoj slavi u svijesti sjajne zadovoljštine, što ju je dobilo njegovo mnogogodišnje sustavno nastojanje oko pripravljanja i osiguranja sredstava za ovaj veliki čas. Pa i ako znadem, da smo u tome postigli premalo prema onome što htjedosmo i što trebamo, mi se ipak radujemo, jer znadem, da nas veliki čas nije zatekao nepripravne. Znademosmo, kad izadje poziv, židovski će se narod odazvati i dat će svijetu divan primjer odlučnosti i požrtvovnosti.

Židovi! Taj je poziv eto došao. Uspjeh u S. Remu podjedno je poziv, da nosite kamenje za zgradu židovske narodne domaje. Svijet nam daje političke garancije, temelje. Zgradu treba da sami podignemo. Sad više nema ni šaranja, ni oklijevanja, velik nas posao čeka. Treba početi raditi i to odmah, danas. Neka i vaše veselje vodi računa o tome! Mase židovskoga naroda stoje sa štapom u ruci spremne, da zadržu u zemlju otaca. Pustite svoju braću u našu narodnu domaju! Svijet je uklonio zapreke, sad ih samo još i vi treba da uklonite. Dajte židovskom narodnom fondu brzo obilnih sredstava, da uzmogne spasiti židovske mase i graditi židovsku narodnu domaju.

O jakosti židovskoga narodnoga fonda zavisi sadašnjost i budućnost židovske Palestine. O vama, Židovi, zavisi jakost židovskoga narodnoga fonda. Davajte u ovim danima veselja, brzo i obilno u korist židovskoga narodnoga fonda! Veličina žrtava, na koje ste spremni, bit će mjerilom za veličinu Vašeg shvatanja velikog časa!

UPRAVA ŽIDOVSKOGA NARODNOGA FONDA ZA JUGOSLAVIJU.

Izveštaj Mr. Herberta Samuela.

Donašamo potpuni izvještaj, koji je dao Herbert Samuel novinama prije svoga odlaska iz Palestine:

Spremam se, da ostavim Palestinu nakon dva mjeseca boravka u ovoj krasnoj (fascinating) zemlji. Odgovarajući na upite predstavnika novinstva, želim da prikazem svoja opažanja o prilikama, koje sam ovdje našao.

Dobro mogu da shvatim čar, kojim Palestina djeluje na tolike svoje posjetnike. Njezine velike istorijske tradicije spajaju se s ljepotom scenografije i s klimatskim pogodnostima, koje zajedno proizvode jedinstven dojam.

Proučio sam ekonomske prilike Palestine već prije no što sam došao ovamo, a moji posjeti u raznim krajevima zemlje i saobraćaj s mnogim njezinim stanovnicima, čiji sud je mjerodavan, utvrđuju me u sudu, koji sam sebi stvorio u pogledu velikih mogućnosti njezina razvika.

Zemlja uzeta kao cjelina, nesumnjivo je premalo napućena i premalo obrađena. Bude li imala dosta cesta, željeznica i luka, njezin će napredak u velike moći da poraste. Uz moderne metode natapanja i obrađivanja ne će pitanje namicanja vode zadavati velikih poteškoća. Sad kad je poznat uzrok malarije, te su uvedene metode da joj se predusretne, može da se smisli velika zapreka dobrom stanju pučanstva Palestine i konačno da se ukloni bez velikih poteškoća. Vodena sila gornjega Jordana dostaje, da proizvede dovoljno električne sile za sve krajeve zemlje, a kad ona bude uvedena u gradovima i selima, omogućit će, da se uspjehom uvede mnogo industrija. Uz to može ovdje naći prilike za rad mnogo zanatlijskih radnih sila. Sad kad se uvela željeznička veza s Egiptom, turistički će se saobraćaj nesumnjivo u velike povećati.

Glavna zapreka razviku zemlje, pored poteškoća saobraćaja, koje postoje kao posljedica rata, jesu doista izvanredni troškovi života, koje uzrokuju ne samo porast troškova građenja i proizvodnje u opće, nego i mnogo poteškoća za pučanstvo. Administracija Palestine veoma mnogo nastoji, da obezbijedi povećani dovoz glavnih živežnih sredstava i da snizi visoke cijene.

Financijski je položaj zemlje povoljan. Porast prosperiteta dovodi do porasta dohotka bez porasta, koji bi se očitovao u porezu. Zbog povoljnijeg ubiranja poreza i dovoljnog dohotka dozvoljava financijski položaj porast izdataka za održanje javne sigurnosti i javnog zdravstva u narednih 12 mjeseci počevši od 1. aprila. Uz to će to dati dovoljnu svotu za plaćanje kamata i potrebne sigurnosti za otplatu zajmova. Ovakav zajam služit će, da namakne dovoljne svote za razvika poštanske, telegrafске i telefonske službe i za podizanje zgrada, koje su potrebne. Ima nadu, da će se ova poduzeća izvesti u slijedećih nekoliko mjeseci. Financijski izgledi željeznica jednako su povoljni i one će biti kadre davati sredstava dostatno, da osiguraju pozajmljivanje novca za svrhe, koje su prijeko potrebne. Među njima, uz drugo, učvršćivanje pruge, e da se predusretne opetovanju prodora vode, koji je uzrokovao tako ozbiljne prekide u posljednja 2 mjeseca

preknuvši liniju iz Jafe u Ludd, i za nabavu novih vagona i vozova.

Ima nade, da će daljnji porast općih dohotaka zemlje, znatno povećati sredstva za uzgoj te će podjedno dozvoliti daljnje zajmove za nove javne radnje.

Osnutak jedne ili više zemljišnih ili hipotekarnih banaka u svrhu davanja dugotrajnih zajmova poljodjelcima i drugima, ozbiljno se uzima u pretres.

Ali sav taj rad oko razvika zavisi potpuno o uzdržavanju ustaljene krepke i čestite vlade. To je prvi uvjet za porast dohotka i za priticanje kapitala. Bit će nemoguće namaknuti zajmove, koji prešno trebaju za razne svrhe, što sam ih razložio, dok ne postoji u Palestini vlada, u koju će se imati povjerenja. Istom kad se postigne valjano riješenje pitanja političkog stanja Palestine u konferenciji mira, bit će moguće, da ekonomski razvika zemlje u istinu uznapreduje.

Nije samo potrebno, da vlada zemlje bude dobra. Jednako je bitno, da razni dijelovi pučanstva rade zajedno. Da je to moguće, to se češće pokazalo, nedavno u osnutku odličnoga društva »Pro Jeruzalem«, kojem je zadatak, da čuva ljepote i da povećava atrakcije staroga i slavnoga grada.

Opazio sam za svoga boravka u Palestini manifestacije protiv cionizma. One po mome mišljenju ne daju povoda uznemirivanju, jer se osnivaju u glavnom na krivoj predodžbi o cionizmu. One su predpostavljale, da će se muslimansko i hrišćansko pučanstvo staviti pod vlast židovske manjine i da će se sadašnji vlasnici i obradivaoci zemlje maknuti sa svoga vlasništva. One predpostavljaju, da će se upravna mjesta popuniti Židovima na štetu drugih. Ove predmnjeve su neosnovane. Ja sam potpuno upućen u politiku cionističke organizacije i znam, da nijedan njezin član ne goji takove namjere. Jednako znam da britska vlada, sve kad bi bilo tako, nikad ne bi dozvolila provadanje takove politike. Mene za to ne plaše ove neprijateljske manifestacije, jer je sigurno, da pokret ne može potrajati, koji se osniva na zabludi. Kad se bude spoznalo, da u istinu ne postoji nijedna od pretpostavljenih pogibli, morat će se promijeniti mišljenje onih, koji priredjuju takove manifestacije.

Ima izobilja mjesta u Palestini za kudikamo brojnije pučanstvo, no što ga danas ima, a oni, koji će pridolaziti, dolazit će postepeno, kako to prilike zemlje budu dopuštale; oni ne će biti siromašna klasa na teret ostalih, nego će biti jednako radini, napredni tip kao oni, koji su u posljednjih 30 ili 40 godina osnovali židovske kolonije u raznim krajevima zemlje. Donijet će sa sobom kapitala, koji će pomoći, da se unaprijedi procvat cijele zemlje na dobrobit svih njezinih stanovnika. Niko, koji posjeduje krajeve, u kojima su se osnovale te kolonije, ne može sumnjati da bi zemlja bila sad u cijelosti mnogo siromašnija, kad se one ne bi bile osnovale; bude li se u buduću više njih osnovalo, zemlja će biti mnogo bogatija. Ja sam uvjeren nakon mojih posjeta u raznim krajevima zemlje, da protivština protiv cionizma nema dubokog korijenja. Šeici i felasi u selima oko kolonija žive u najboljim odnosima sa svojim susjedima. Prigodom moga nedavnoga posjeta u sjevernoj Galiciji duboko me se

dojmila činjenica, da je velik broj šeika došao da me vidi i izrazi svoju naklonost prema kolonijama, koje su se osnovale, pa su me uvjerali da je njihov osnutak učinio, te su susjedna arapska sela bogatije procvatila, jer su bila uzorom za popraviak zemljoradnog sistema i jer su doprinijeli porastu zarade u onome kraju. Obavijestili su me, da u arapskim selima nema nikakove protivštine protiv daljnjeg useljivanja u sličnom pravcu. Ja sam odlučno mišljenja, a znam da je to mišljenje i vodja cionističkog pokreta, da bi se pokret izjalovio u svojim ciljevima, kad ne bi bio kadar nastojati, da bude na zbiljsku korist muslimanskom i hrišćanskom pučanstvu zemlje. Njemu će se dati potpuna mogućnost udjela u novim pothvatima, koji se spremaju, pomoći će im se u njihovom uzgojnom nastojanju i priznat će se kao bitni i trajni element u Palestini.

O tome sam dakle uvjeren, da će jedino politika u tim pravcima naći odobrenje britske vlade, koja svim krajevima svijeta nepokolebivo stoji na stajalištu jednakog prava za sve.

Povijest Židova u Jugoslaviji.

U povodu objelodanjenja članka »Predji zagrebačkih Židova« u zadnjem broju dobio sam sa mnogo strana raznih do sad široj javnosti nepoznatih podataka, koji mi pokazuju, kako je danas već velik interes za našu prošlost i u najširim slojevima. Dok ću ja objelodavnjivati sabrane podatke o našim pradjedovima u prošlim vijekovima, neima sumnje, da bi se morao što prije sakupljati i onaj materijal, koji se tiče Židova u jugoslavenskim zemljama u 18. i 19. vijeku. Pojedinae to ne može; mnogo je toga sadržano u ispravama, koje su u privatnim rukama, mnogo toga je uopće tek sačuvano u tradiciji. Pomagati pri ovakom sabiranju podataka može svatko, koji zato ima smisla i volje. Radi se o povijesti pojedinih obitelji, koje su se prije jednog vijeka doselile kao o osnivanju pojedinih općina.

Tako bi se primjerice koji Riječanin morao primiti posla, da sabere podatke o sefardskoj općini, koja je osnovana koncem 18. vijeka, a tragovi joj se sačvali sve do naših dana.

Vanredno zanimiva bi bila povijest zemunskih Židova, napose pod turskim gospodstvom, njihova veza sa sefardskom općinom u Temešvaru, doseljenje prvih aškenaskih Židova (među njima bili su, kako je poznato i predji Teodora Herzla).

Starija generacija još se sigurno sjeća borbe Židova u pojedinim mjestima bivše vojne krajine, da se Židovi tamo nastane, primjerice u Novoj Gradiški i Cerniku sa značajnim kućama »Veliki i mali Prkos« itd. Ali radi se i o pojedinim obiteljima. Tako vidimo iz zakonskog članka XIX : 1729., da je na području gungjevačke pukovnije bilo i u početku 18. vijeka Židova, a mi danas više ne znamo za njih. Zar se više nitko ne sjeća pokreta među Židovima 1830, kad je Metel Ožegović dao u Pešti u ime Hrvatske separatni votum protiv emancipacije Židova, a hrvatski Židovi povjerili su zastupanje svojih interesa izaslaničkom željezne županije (vide Löw, Zur neueren Geschichte der Juden in Ungarn 1874)? Isti autor spominje kao nekog literata Ignaca Pressburgera u Varaždinu go-

dine 1832., dok Salamon Lengsfelder u svojoj povijesti varaždinske židovske općine (1861.) ništa o tome čovjeku ne navadja. Koliko tek materijala imade raštrkano o Židovima u Srbiji i Bosni!

Dok se ne složi posebno društvo za povijest Židova u Jugoslaviji, ja ću biti veoma zahvalan svakome, koji bude dao podatke, posudio za prepis isprave i brošure, napose propovijedi, prigodne govore, genealogije pojedinih obitelji itd.

U povodu moga posljednjega članka, upozorilo me se s više strana, da Milka, medju mariborskim i zagrebačkim Židovkama u srednjem vijeku uobičajeno ime, nije samo slovensko, već i jevrejsko (u Brešit, 11.29 zove se Milka kći Hattana, a supruga Nahora). Na to imam da kažem, da su se u ono vrijeme Židovi u slovenskim zemljama, osim hebrejskim, općenito služili dotičnim slovenskim jezikom, pa Bondy, Dworsky, Zur Geschichte der Juden in Böhmen, Mähren und Schlesien (Prag 1906) citira u rastavnom pismu ddo Kolin 11. siječnja 1811. Ludmilu Židovku. Na židovskom groblju u Pragu pokopana je 1546. Slava, kći Hajima iz Pardubice. U ostalom je već Zunz u svom djelu »Die Namen der Juden« upozorio, da su hebrejska imena općenito primljena u kršćanskom svijetu, a jednako su se Židovi uz svoja jevrejska imena u sinagogi služili imenima, koja su bila raširena medju kršćanima u svagdanjem životu, pa je teško reći, da li je ime Milka i Ludmila preuzeto iz svetog pisma, ili iz slovenskih jezika.

Dr. Lavoslav Šik.

Iz židovskog svijeta.

Rad udruženih komiteta centralnih židovskih društvenih organizacija u Rusiji. Delegacija petrogradskog udruženog komiteta centralnih židovskih društvenih organizacija u Rusiji, koja sastoji iz gg. Sljoberga, Rubinsteina, Jefrojkina i Modela, zaputila se u inozemstvo. U Pariz stigli su Jefrojkin i Model te su izjavili dopisniku »Jüdische Presszentrale Zürich« o radu udruženih komiteta ovo:

Delegacija, koja je pošla u inozemstvo, da organizira pomoćnu akciju, ne prosljeđuje nikakvih političkih ciljeva. Članovi pripadaju najraznijim strujama unutar ruskoga židovstva. Komitet sastoji od zastupnika centralne uprave općina, koji su izabrani 1918., i zastupnika velikih židovskih organizacija. Udruženi komitet vezao je sve organizacije u onim točkama, gdje im je rad zajednički i uklonio time paralelni rad društava na jednom te istom polju, a da kraj toga ne utječe na interni rad pojedinih organizacija. Udruženi komitet je centralni financijski organ, kamo se šalju sva novčana sredstva, koja se skupljaju u Rusiji ili dolaze iz inozemstva. Komitet dijeli sredstva pojedinih organizacijama i izradjuje opće smjernice za pomoćnu akciju. Komitet odlučio je, da stane na put neispravnom prikazivanju rada židovskih organizacija u Rusiji, koje je nastalo uslijed toga, što je Rusija odejpljena od ostalog svijeta, da izašalje zastupnike na zapad, koji će autoritativno moći da upute židovstvo na zapadu o položaju Židova u Rusiji, o stanju pripomoćne akcije i o potrebama budućnosti. Delegacija hoće da uspostavi kontakt sa zapadnim židovstvom, koji je postojao prije oktobarske revolucije.

Rad komiteta do revolucije dovoljno je poznat evropskom i američkom židovstvu. Katastrofa, koja je zadesila židovstvo u Rusiji za vrijeme rata, bila bi uništila cijelu židovsku naseobinu, da nije bilo organizatornog rada židovskih organizacija za pomoć. Možemo mirno ustvrditi, da su ove organizacije u najteže doba izvršile velik narodni rad. Ne obazirući se na promjene položaja i radnih uvjeta, koje su nastale nakon oktobarskog prevrata, nastavile su židovske organizacije za pomoć svoj rad. Reevakuiranje onih, koji su ostali bez doma, obavilo se potporom komiteta. Organizacije su najizdašnije podupirale sve institucije, koje su osnovane za ove beskućnike, a osobitu su pomoć pužale braći u Ukrajini nakon pogroma. Čim je uspostavljena veza izmedju Rusije i Ukrajine, poslale su organizacije pored novčanih sredstava i školovane radnike. Prije odlaska komisije zaključeno je, da će se glavni rad koncentrirati na Ukrajinu naročito u korist žrtava pogroma.

Tako su organizacije, koje su za vrijeme rata podupirale samo progone, postale organizacijama za opću pomoć, te su nakon raspusta općina po sovjetskoj vladi bile jedine organizacije, koje i nadalje opstoje. Kraj svega bijednoga stanja ruskog židovstva ipak su skupljena znatna sredstva, no ona ne dostaju da ublaže svu nevolju istočnog židovstva. Prije svega treba odijela, rublja itd. Zatim se mora osnovati velika organizacija, koja će u sanitarnom pogledu djelovati osobito protiv pjegaveca, koji strašno hara u istočnoj Evropi i prijeti, da će uništiti cijele gradove kao n. pr. Žitomir. Za to treba znatnih sredstava i školovano osoblje; postoji nada, da će se moći svladati sve te zapreke.

Iz Poljske. Prigodom intervencije kod ministra rata, da se internirani Židovi oslobode od rada na pesah, izjavio je pukovnik Rybak, da su sve vijesti ili sumnjičenja kao da ministarstvo rata ili druge vojne oblasti šire antisemitizam u vojsci potpuno neosnovane. Oblasti svim sredstvima nastoje, da spriječe ovu agitaciju i svaki izgred protiv Židova. Ministarstvo izdalo je najstrože naredbe, da bi se stalo na put ovakvim izgređima. — »Nasz Kurjer« javlja, da je ovih dana bila u ministarstvu rata konferencija radi zadnjih izgreda protiv Židova. Vijećalo se o sredstvima i načinu, kako da se spriječe ovi napadaji, te je medju inima stavljen prijedlog, da se osnuje poseban ured za zaštitu napadnutih.

Iz Ugarske. U Ugarskoj se za vrijeme antisemitskog režima množe slučajevi, da Židovi navodno počinjaju samoubijstva. Jedan protestant, viši državni činovnik iz Debrecina, koji sad boravi u Zürichu, pripovijeda, da se u Dunavu našla lješina židovskog vojnika američke vojske, koji je navodno počinio samoubojstvo. Hevra Kadiša u Dunapataku javlja, da su u općini Ordos našli u Dunavu lešine dvaju Židova. Kod jedne lešine bio je vrat prerezan, a noge svezane. Pokojnik, stariji, pošto Židov, imao je na sebi arba kanfot. Druga je lešina čovjeka od 28 do 30 godina. Identitet se nije mogao ustanoviti.

— Časnici zarobljeničkoga tabora Hajmasker, tjerali su oko ponoći dne 27. marta pijane podčasnike i vojnike židovskim ženama. Nesretne žene uzaludno su se branile protiv zvjeri u ljudskoj spodobi. Istog tjedna ustrijelio je nadporučnik Baghi Židova Bernera, orobio ga prisvojivši sebi 40.000 K iz vlasništva ubijenoga. Na putu izmedju Vesprima i Hajmaskera ubijen je putnik Armin Goldstein. Transporti sa židovskim zarobljenicima nikad ne stižu s potpunim brojem na odredište. Časnik, koji prati transport, daje nalog, da se ubije nekoliko Židova, a stereotipni je izgovor: »Htio je pobjeći«.

I protestanti u Ugarskoj bune se protiv nekršćanskog postupka »hrišćanske« Ugarske. Protestantski biskup Aleksander Raffay objelodanjuje u »Szozatu« protest protiv nasilnog postupka s mađarskim protestantima.

Iz Sedmogradske. U Sedmogradskoj osnovano je društvo za podizanje židovskih škola, koje je odmah počelo s propagandom za židovsku gimnaziju u Košicama, te je postiglo lijep uspjeh. Predsjednik ortodoksne općine izjavio je, da je u tu svrhu već darovan iznos od 500.000 kruna, a ortodoksna će općina dati 300.000 kruna. Nada se, da će se još ove godine u septembru moći da otvori muška gimnazija s 8 razreda, a ženska s 4 razreda. Pored toga otvorit će se prvi razred jevrejske učiteljske preparandije.

— Inžinir Winkler, prvi haluc iz Sedmogradske u Palestini, govorio je na poziv cionističke organizacije u Temišvaru o političkim, gospodarskim i kulturnim prilikama u Palestini. Nakon predavanja javilo se 15 maturanata, da su voljni poći kao halucim u Palestinu.

Lausanne. Primamo od našeg dopisnika izvješće o radu švajcarskih cionista iz kojega vadimo ovo:

Zadnjih dana sastali su se komesari narodnog fonda u Badenu kraj Züricha. Zaključeno je, da Švajcarska ima da doprinosi za Ž. N. F. u godini 5680 iznos od 100.000 švajcarskih franaka, te je i odmah ustanovljeno, koliko ima da doprinese pojedini grad. Lausanne oporezovan je sa 1000 franaka.

Za 13. maja sazvano je Savezno vijeće. Šekel odredjen je s 3 franka a prinos za zemaljsku organizaciju sa 4 franka. Svagdje opaža se živahna djelatnost.

U Lausanne-u ima veći broj židovskih društava, od kojih ističemo »Tikvat Israel«, društvo cionističkih akademičara, zatim »Jarden« društvo Palestinaca, »Ivrja« društvo za proučavanje jevrejskog jezika i kulture, te »Bne Jisrael« građansko cionističko društvo. Gotovo u svim društvima govori se jevrejski i vode se isključivo jevrejski zapisnici. Kao učitelji jevrejskoga jezika fungiraju četiri akademičara iz Palestine, koji s vanrednom požrtvovnošću vode kurzeve. Osobit uspjeh pokazuju dječji tečajevi, te mlađi naraštaj govori danas više jevrejski no francuski.

Za polazak u Palestinu prijavilo se jedno 30 akademičara, većinom članovi Tikvat Israela. »Jarden« priredio je u počast židovskih žrtava u gornjoj Galileji maskaru, a Tikvat Israel, da se osam dana nosi erno velo.

Iz Palestine.

Apel na Arape. Vaad hazmani upravio je ovu poslanicu na arapsko pučanstvo:

U ovom ozbiljnom času u istoriji naroda Izraelova i arapskoga naroda osjećamo potrebu, nakon nedavnih događaja, da kažemo svojoj arapskoj braći ovo:

Razni ljudi izmišljaju pripovijetke i pune vam uši time, da Židovi dolaze da vam oduzmu pravo i da vas liše vaše zemlje. To je laž. Mi ne dolazimo da izrabljujemo ili da potiskujemo bilo koga. Istina je, da nam je Palestina jedina otadžbina, zemlja naše prošlosti i budućnosti, zemlja u kojoj ćemo opet da osnujemo svoju narodnu, domaju Ali nijesmo došli ovamo da se borimo. Došli smo u miru, ne da pljačkamo, nego da radimo i stvaramo.

Ima mjesta u zemlji i za nas i za vas. Došli smo u zemlju, da stanujemo u njoj i da je naselimo, da je natapamo znojem svoga lica, da oživimo i razvijemo zemlju i njezina prirodna vrela, da joj donesemo svoju energiju, svoje znanje, svoje materijalne i duševne sile. Kroz dvije tisuće godina nije se raskinula živa veza između naroda Israelova, a vi, djeca ove generacije, svjedoci ste našega stvaralačkoga djela ovdje, koje se izvajalo pred vašim očima. Nijeste samo svjedoci toga, već žanje te blagodati toga djela jednako kao i mi.

Narod Israelov, koji je trpio kroz dvije tisuće godina, tlačen od proganjalaca i tirana, nikad ne će lišiti druge njihovih prava, i ne će doći u jednu zemlju, da bilo koga eksploatiše ili liši posjeda. Mi ne želi mo ni rata ni svadje, koja može samo sprečavati i oštećivati obadvije strane. Želimo da zaštitimo svoja prava i svoje djelo, djelo koje je majnosno i kulturno. Nikakva sila ne može zaustaviti našega djela ili sprečavati nas u postizavanju našega cilja. Spremni smo da radimo za preporod i obranu svoje zemlje ruku o ruku s urodjenim arapskim pučanstvom, s njegovim masama, seljacima, radnicima i težacima, koji ne naginju svadjama i borbama, već žele da rade u miru i slozi.

Arapski narod težeći za preporodom mora da prizna, što su svi drugi narodi i kraljevstva priznali: narodni pokret našega preporoda, naše pravo na našu zemlju, naše istorijsko pravo i pravo po pravdnosti i pravici. Narod Israelov i arapski narod imaju zajedničku budućnost. I mi i vi bili smo prije putnički narodi, putnički fizički i duševno; nasilnici u tečaju istorije obojicu su nas učinili robovima drugih.

Dodajte! Dajte da radimo u slozi, zajedničkim silama, da probudimo uspavani Istok, da ga oživimo i unapredimo materijalno i duševno. Zovemo vas u miru, da radite za naše dobro i za vaše dobro i za dobro cijele zemlje.

Nemir u Jeruzalimu. »The Zionist Bulletin«, što ga izdaje centralni ured cionističke organizacije u Londonu javlja:

Iza vijesti saopćene u Reuterovom telegramu u našem posljednjem broju, nije cionistička organizacija u Londonu primila daljnjih vijesti o napadajima na Židove sve do ponedjeljka, dne 12. aprila, kad je stigla ova kabelaška depeša od Cionističke komisije preko Bejruta, datirana od 12. aprila:

Za vrijeme jednoga muslimanskoga ophoda u nedjelju ujutro, dne 4. aprila, mnoštvo podstreknuo po arapskim agitatorima napalo je Židove u blizini gradske vijećnice te je opljačkalo nekih 60 židovskih poslova. Oko 20 osoba je ranjeno, 50 njih teško; dvojica od potonjih podlegla su svojim ranama. Arapska je žandarmerija ostala pasivna ili je podupirala pučanstvo u njegovim nasiljima.

Britske i indijske čete patroliraju ulicama, u kojima su smještene mašinske puške.

Odmah smo intervenirali kod generala Sir L. Bolza, glavnog administratora i kod pukovnika Storrsa, gubernatora Jeruzalima, koji su izjavili, da će napadači biti strogo kažnjeni, a daljnji nemiri da će se spriječiti. Uza sve to obnovili su se u dva slijedeća dana u starom gradu, prigodom kojih je ranjeno 30 Židova, jedan od njih smrtonosno. Provalili su u kuće i napali stanovnike, satrli pokućstvo i rastrgali posteljinu.

Vladine čete ostadoše pasivne, a ponuda židovskog zbora za samoobranu, da će zaštititi Židove, nije se prihvatila, nasuprot su nekoji njegovi članovi zatvoreni. U povodu prijašnje intervencije kod gubernatora proglašeno je opsadno stanje i obećano da će se ukloniti arapska policija, a obrana grada povjeriti britskim četama. Usprkos toga desili su se novi napadaji na Židove u utorak prije podne; 11 Židova je ranjeno, a 2 su židovske žene napadnute.

Odgovorni su za napadaje izvjesni arapski agitatori. Cionistička komisija je zahtjevala da se arapska policija nadomjesti britskom ili da u pola bude sastavljena od Židova; da se kazne začetnici nemira; da se zatvore arapski klubovi, koji su centri antisemitskih neprijateljstava; da se svrgne načelnik Jeruzalima; da se dade odšteta ranjenima i opljačkanima; da jedna komisija, čiji će članovi biti i Židovi, provede strogu istragu.

Cionistička organizacija zvanično je posredovala kod Britske vlade u Londonu te je dobila zvaničnu obavijest, da onamo od 7. aprila vlada potpuni mir u Palestini i da nema povoda bojazni, da bi se nemiri obnovili.

— U povodu intervencije cionističke organizacije kod ministarstva spoljasnjih posala u Londonu dobila je ovaj odgovor:

Otposlani je telegram lordu Allenby-u s nalogom da provede istragu o svim okolnostima, i da poprimi svaku moguću mjeru, da predusretne mogućnosti optovanja takovih događaja, da se ne može udovoljiti arapskome predlogu, da se makne cionistička komisija i demobilisati židovski bataljun.

Židovsko društvo za istraživanje Palestine i njezinih starina. Od »Židovskog društva za istraživanje Palestine i njezinih starina primili smo ovaj apel:

Društvo je ratom prekinuti rad opet započelo. Svrha je društva, da istraži Palestinu. Ono hoće da izvrši ove radove: 1. da osnuje u Jeruzalimu institut za istraživanje zemlje, koji će imati biblioteku i stručni muzej; 2. da preduzme znanstvena iskapanja; 3. da usčuva istorijska mjesta; 4. da izdaje stručne časopise, knjige i brošure; 5. da organizira mrežu meteoroloških stacija u svim naseobinama Palestine; 6. da upriliči putovanja u svrhu istraživanja.

Društvo je uvjeren, da će Židovi u diaspozni znati cijeniti narodni rad te materijalno podupirati društvo. Godišnji je pri nos jedna egipatska funta (25 švajcarskih franaka). Članovi dobiju besplatno društveni časopis, a edicije društva uz sniženu cijenu. U odbor društva birani su David Yellin, predsjednik, J. Press, tajnik, dr. N. Slousch, urednik, dr. Masie, blagajnik, a kao odbornici Ben Jehuda, Majnkes, Rafaeli i prof. Boris Schatz.

Iz Jugoslavije.

Vrtlarska kolonija omladinskog saveza. Inicijativom Saveza omladinskih udruženja, a potporom Saveza Cijonista Jugoslavije uredjen je na Šalati u Zagrebu vrt, da dade prilike židovskoj omladini da može raditi u prirodi, te da upozna produktivni vrtlarski rad. Sade se razne vrsti povrća. Zasad radi u vrtu jedno dvadeset omladinaca i djevojaka, svi s mnogo volje i velikim veseljem. Radom upravlja stručni odbor od tri lica.

Nogometna sekcija Makabija. U nedjelju, dne 25. travnja o. g. odigrao je Makabi svoju drugu prvenstvenu utakmicu protiv športskog kluba »Proleter«. Prvo poluvrijeme svršilo je sa 3 : 0. Konačni rezultat 5 : 0 u korist Makabija. Tom utakmicom izvojtio je Makabi drugu svoju zasluženu pobjedu, te pruža nadu, da će uz ozbiljan training i daljnu požrtvovnu igru doskora doći u II. a razred. Prije toga trebalo je da odigra još dvije prvenstvene utakmice sa ozbiljnim takmacima za II. a razred — sa športskim klubovima »Poštar« i »Zagreb«.

Upravi društva uspjelo je iznajmiti maksimirsko igralište za dva dana u tjednu, gdje će odsele nogometna sekcija trenirati pod vršnim trenerima.

Gradnja društvene kabine Makabija na Savi. Upravni odbor Židovskog gombalačkog i športskog kluba »Makabi« zaključio je gradnju društvene kabine na Savi, te je ovih dana predao gradskom poglavarstvu molbu s nacrtima za gradjevu dozvolu. Nakon dobivene dozvole sagraditi će se za vremena kabina sa dva odjela, te će se tom novom plivačkom sekcijom ponovno proširiti djelokrug društva. Upozorava se već unapred, da će se kabinom moći služiti samo članovi, koji cijele godine redovito plaćaju članarinu. Novi članovi, koji žele biti članovima plivačke sekcije, imaju prigodom upisa namiriti članarinu od 1. siječnja ove godine.

Cionistički život u Bitolju. Bitolj se počinje na novo buditi. Društvo Bne Cijon, koje mal da nije usnulo nakon osnutka »kruga intimnih« prije 4 mjeseca, preturilo je sve zapreke, pa je nakon 6 mjeseci rada slavilo prvi puta šekelsku slavu.

U ponedjeljak prvoga dana polublagdana Pasaha veliko je mnoštvo zaposjelo sinagogu Aragon. Program bio je doduše siromašan, no čar, koji mu je dao odbor B' ne Ciona, uljegao se u duše nazočnih.

U 10 sati bila je sinagoga puna. Sestre B' ne Cijona započele su pjevati Hatikvu svojim ljupkim glasovima. Deset časaka nakon toga, poveo je jedan član B' ne Cijona konferansu u španjolskom jeziku, koja je trajala dobar jedan sat te kojom je nazočnima protumačena svrha, koja nas je navela, da se ovdje sastanemo. Nadalje, da svi Židovi svijeta već od 20 godina unatrag plaćaju šekel; čemu služi i što je to nacionalni fond.

Još mnogo se je cionističkih pitanja razglabalo, govorilo se o velikim ljudima, kao o osnivačima Herzlu, Dru. Schapiri i našim savremenim vodjama, Sokolovu, Usiškinu i drugima.

B' ne Cijon nije iščekivao toliku pobjedu. Svi nazočnici, gospoda i gospodje, zahtijevali su, da plate šekel koji je odbor B' ne Cijona naznačio sa 5 dinara (20 kruna), da ga uzmognu svi slojevi plaćati.

16. i 17. nisana išla su dva povjerenstva, da sabiru šekele, jedno povjerenstvo za gospodu, drugo za gospodje i sabralo se više od 600 šekela.

Nikada se još Bitolj nije pokazao tako oduševljenim za cionizam, prvi je to puta u njegovoj povijesti, što se plaćao šekel.

Mi putem ovoga lista zahvaljujemo svoj gospodi i gospodjama na uložinom trudu, kojim su se zauzeli za našu stvar, napose g. Rafaelu, gdjama Flori Levy i Allegri Pessu zahvaljujemo za njihovo natjecanje u šekel-povjerenstvu.

NA VELIKO NA VELIKO

MANUFAKTURNE ROBE

NUDJA UZ JEFTINE
CIJENE TVRTKA

I. DRAGONER,
ZAGREB, ILICA 21. (dvorište)

„DECOS“

MEDJUNARODNO TRGOVAČKO D. D.

ZAGREB, Boškovićeve ulica 24./1.

Brzoplati: „DECOS“ ZAGREB Telefon 20-07.

BAVI SE KUPOVANJEM I PRODAJOM ŽITARICA, BRAŠNA I SVIH VRSTI ZEMALJSKIH PLODINA, TE KOLONIJALNOM I INDUSTRIJALNOM ROBOM. NA SKLADIŠTU IMADE SUNPORA, SVIJEĆA, SAMPUNA (LANZA), ČOKOLADE I ČAŠA.

TRGOVINA PORUČSTVA

JULIO SINGER

ZAGREB, ILICA 52.

...
TELEFON 19-26.

Umjetničko nakladni zavod

Vlastita konfekcija papira i tvornica listovnih omota

Cijenici hadava

Veletrgovina papira, pisaceg pribora i razglednica

Zagreb, **Merkur** Ilica 31

Brzoplati: Papmerkur. Telefon 17-95

Banka za trgovinu obrt i industriju

dioničarsko društvo

Jelačićev trg 4. - ZAGREB - Jelačićev trg

Podružnice: Koprivnica, Ruma.

Dionička glavica K 5,000.000 — Pričuve K 2,000.000 —

PRIMA

štedne uloške na knjižice i u tekućem računu do daljnjega sa

4% čistih

KUPUJE I PRODAJE

vrijednosne papire, srečke svake vrsti, devize, strani zlatni i srebrni novac.

PROVADJA BURZOVNE NALOGE. FINANSIRA

industrijalna i trg. poduzeća.

ESKONTIRA

mjenice, doznačnice, čekove, odreske i žrijebane vrijednosne papire, daje predujmove na vrijednosne papire kao dionice, rente, srečke i t. d. nadalje na otvorene knjižne tražbine uz povoljne uvjete,

Prodaje promese za sva vučenja, izdajekreditna pisma i čekove na sva tu- i inozemna mjesta, osigurava srečke, proti gubitku na tečaju.

Nova Knjižara Hinko Spiegel

==== ZAGREB, Petrinjska ulica 22. ====

==== Preporučamo: ====

Adler: Von Ghetto zu Ghetto cijena K 45—	Veliki izbor raznovrsnih knjiga hrvatske, srpske, slovenske i njemačke književnosti.
Antin: Von Ghetto ins Land der Verheissung „ „ 42—	Veliko skladište moderne i stare jevrejske književnosti u izvoru i prijevodima
Israel Tunis: Der jüdische Pionier in Erec-Israel „ „ 6-20	Sva djela Herzla, Nordaua, Zangwilla, Bubera, Šaloma Aš, Leib Jichok Pereca, Šolem Alehema i svih drugih jevrejskih pisaca.
Dr. Salo Baron: Die Judenfrage auf dem Wiener-Kongres „ „ 36-40	Udžbenici jevrejskog jezika, cionistička literatura, jevrejski molitvenici i ritualia.
Meir Wiener: Messias „ „ 30-50	
Blüher: In Medias Res „ „ 21—	
W. Sombart: Die Juden und das Wirtschaftsleben „ „ 70—	
Buber: Reden und Gleichnisse des Tchuans-Tse „ „ 30—	
Vrhlicky: Bar-Kochba (preveo N. Kuntarić) „ „ 28—	

Židovske razglednice napose slike i crteži Lillena, — Pisace i risaci materijal i sve školske potrebštine.